

VOORWOORD

Staatsgevaarlijk

Staatsgevaarlijk [sic] (1919) was het orgaan van enkele Antwerpse jongeren die wegens collaboratie kennis gemaakt hadden met de Belgische gevangenis. “Alzo verheugen wij er ons over *Staatsgevaarlijk* genoemd te worden”, schreven ze in het eerste nummer. Op de kaft prijkte een zwarte ontploffende bom op een okergele achtergrond. Het blad verscheen vier keer en verdween vervolgens in de nevelen der tijden. Wie een exemplaar zoekt, kan terecht in het archief van het Antwerpse parket dat de heethoofden in het oog hield. Sommige namen van medewerkers klinken tot vandaag: Victor Brunclair, Gaston Burssens, René De Clercq, Geert Pijnenburg, Firmin Mortier. Zij stierven allemaal in hun bed, op Victor Brunclair na die omkwam in een Duits KZ.

Anti-Belgische Vlaams-nationalisten hebben sedert de Eerste Wereldoorlog steeds geketteerd met hun staatsgevaarlijk gehalte en tijdens twee bezettingen betekenden ze effectief een gevaar voor de veiligheid van de staat door hun collaboratie met de bezetter. Vandaag bewaken Vlaams-nationalistische ministers de veiligheid van de staat. Zij willen een ‘gewapend bestuur’ dat de mogelijkheid biedt ‘collaborateurs’ van IS – diegenen die de ideeën verspreiden – in de gevangenis te gooien. Er klinkt een echo uit de represietijd. Na de Tweede Wereldoorlog heeft de Belgische wetgever gemeend de veiligheid van de staat te moeten bewaken door gestrafte collaborateurs een publicatieverbod op te leggen. Toen een veroordeling dreigde voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, werd de wet gewijzigd en de vrije meningsuiting hersteld.

(On)wettelijkheid wordt altijd in gegeven historische omstandigheden gedefinieerd. Het artikel van de rechtshistoricus Jos Monballyu over *Frans Van Cauwelaert als advocaat in strafprocessen tegen Vlaamse collaborateurs uit de Eerste Wereldoorlog* maakt het nog eens duidelijk. Van Cauwelaert vond dat de justitie faalde onder meer omdat de rechtspleging werd toevertrouwd aan het militair gerecht en dus aan officieren die van nature of door hun beroep onvermijdelijk geneigd waren om het misdadig karakter van sommige feiten te overdrijven en anderzijds te weinig vertrouwd waren met de verschillende gedachtenstromingen in de maatschappij om billijk te vonnissen in dergelijke processen. In een eerste deel behandelt de auteur processen tegen van collaboratie beschuldigde militairen aan het IJzerfront en in Duitse krijgsgevangenschap. In het volgende nummer van *WT* verschijnt het tweede deel over militairen in het bezette België en na de Wapenstilstand enerzijds en over van activisme beschuldigde burgers anderzijds. De processen tonen aan dat de grenzen van de wettelijkheid allerminst altijd scherp zijn te trekken.

En natuurlijk is de arm der wet ook niet oppermachtig. Staatsgevaarlijke elementen glippen door de mazen van het net. In de rubriek Erfgoed laat ADVN-medewerker Sophie Gyselinck een licht schijnen op Leo Poppe (1911-1997). Hij was een van die staatsgevaarlijken die streed met de pen, onder meer als redacteur van het VNV-weekblad *De Nationaal-Socialist*. Hij kreeg er een levenslange gevangenisstraf voor, maar wist uit de handen van het gerecht te blijven door via Spanje naar Argentinië te vluchten. In Buenos Aires werd hij de spil van het Vlaamsgezinde verengingsleven. Hij was hoofdredacteur van *De Schakel/El Lazo* (1954-1995). Het ADVN verwierf zijn archief in 2007.

Op 10 juli laatstleden ontvingen Lieve Gevers en Louis Vos in het Aalsterse stadhuis de Orde van de Vlaamse Leeuw. De onderscheiding wordt jaarlijks uitgereikt door de Beweging Vlaanderen-Europa, een vzw die met eigen middelen mensen lauwert die hebben bijgedragen tot de sociale en culturele ontvoogding van de Vlaamse Gemeenschap door prestaties die de integratie van de Nederlanden bevorderen of door initiatieven met het oog op de uitstraling van de Nederlandse taal en cultuur. *WT* deelt met twee gelauwerde redacteurs in de feestvreugde en publiceert in de rubriek Forum de laudatio die Lode Wils uitsprak.

Eerder al, in 2008, ontving Frans-Jos Verdoodt de Orde van de Vlaamse Leeuw, onder meer voor zijn inzet voor *WT*. Zoals bekend heeft hij niet op zijn lauweren gerust. In Forum voert hij een gesprek met onze Duitse collega Johannes Koll die belangrijk historisch werk heeft verricht over de geschiedenis van de naties in de Nederlanden.

Een derde bijdrage in deze rubriek is helaas van een heel andere orde. Op 19 juli II. overleed in zijn woonplaats in Londen Anthony D. Smith (1939-2016). Lezers van *WT* kennen hem als een van de meest invloedrijke auteurs over het nationalisme, auteur van talrijke werken die ook de interpretatie van de geschiedenis van de naties in onze gewesten heeft beïnvloed. ADVN-directeur a.i. en NISE-coördinator Luc Boeva, die nog recent contact had met Smith, memoreert dit monument van de London School of Economics and Political Science.

Bruno De Wever, hoofdredacteur